

13.5.2015

Dnro 3009/4/14

**Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen**

**Esittelijä: Esittelijäneuvos Kaija Tanttinen-Laakkonen**

## **OIKEUSTIETEELLISEN KUOLEMANSYYN SELVITTÄMISEN VIIPYMINEN**

1

### **KANTELU**

Kantelija arvosteli 8.7.2014 päivätyssä kantelukirjoituksessaan isänsä oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen viipymistä Tampereella. Kantelijan kertoman mukaan hänen isänsä kuoli kotonaan 24.1.2014 ja tälle tehtiin oikeuslääketieteellinen ruumiinavaus pian kuoleman jälkeen. Kantelijan kertoman mukaan hän ei ollut vielä saanut raporttia isänsä kuolemansyyn selvittämisestä. Kantelija totesi, että puoli vuotta on kohtuuttoman pitkä ja raskas aika odottaa selvitystä läheisen kuolinsyystä.

- - -

3

### **RATKAISU**

3.1

#### **Oikeusohjeet**

##### *Suomen perustuslaki*

Perustuslain 109 §:n mukaan eduskunnan oikeusasiamiehen tulee valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet, julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa.

Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa.

Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

##### *Hallintolaki ja valtion virkamieslaki*

Hallintolain (434/2003) 23 §:n mukaan asia on käsiteltävä ilman aiheetonta viivytystä. Valtion virkamieslain (750/1994) 14 §:ssä todetaan, että virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti ja viivytyksettä.

##### *Laki ja asetus kuolemansyyn selvittämisestä*

Kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain (459/1973) 7 §:n 1 momentin mukaan poliisin on kuolemansyyn selvittämiseksi suoritettava tutkinta,

1) kun kuoleman ei tiedetä johtuneen sairaudesta tai kun vainaja ei viimeisen sairautensa aikana ole ollut lääkärin hoidossa;

2) kun kuoleman on aiheuttanut rikos, tapaturma, itsemurha, myrkytys, ammattitauti tai hoitotoimenpide tahi kun on aihetta epäillä kuoleman johtuneen jostakin sellaisesta syystä; tai  
3) kun kuolema muuten on tapahtunut yllättävästi.

Lain 10 §:n mukaan määräyksen oikeuslääketieteellisen ruumiinavauksen suorittamisesta antaa poliisilaitoksen tai keskusrikospoliisin päällikkö tai heidän määräämänsä muu päällystöön kuuluva poliisimies, asianomainen syyttäväviranomainen, tuomioistuin tai Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.

Lain 15 §:n 1 momentin mukaan kuolemansyyn selvittämistä koskevat asiakirjat ovat salassa pidettäviä. Säännöksen 2 momentin 3 kohdan mukaan kuolemansyyn selvittämistä koskeviin asiakirjoihin sisältyviä tietoja saa 1 momentin estämättä antaa vainajan lähiomaiselle tai muulle hänen läheiselleen.

Kuolemansyyn selvittämisestä annetun asetuksen (948/1973, asetus) 11 §:n mukaan oikeuslääketieteelliset ruumiinavaukset suorittaa ensisijaisesti lääkäri. Oikeuslääketieteellisiä ruumiinavauksia voi suorittaa myös lääkäri, jolla on Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston hyväksymä koulutus tehtävään (1 mom.). Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ja lääkärinkoulutusta antavan yliopiston kesken voidaan sopia siitä, että yliopisto tekee oikeuslääketieteellisiä ruumiinavauksia (2 mom.).

Avauksen suorittajan on asetuksen 15 §:n mukaan annettava kuolemansyystä ja kuolemanluokasta perusteltu lausunto.

Asetuksen 16 §:n 2 momentin mukaan avauksen suorittajan on ensi tilassa tutkimusten valmistuttua lähetettävä oikeaksi todistamansa jäljennös avauspöytäkirjasta ja -lausunnosta avausmääräyksen antajalle.

Selvitettyään kuolemansyyn lääkärin on asetuksen 19 §:n 1 momentin mukaan laadittava kuolintodistus. Säännöksen 4 momentin mukaan asianomaisen lääkärin on viipymättä, kuitenkin viimeistään kolmen kuukauden kuluessa kuoleman toteamisesta, lähetettävä kuolintodistus Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle. Laitoksen on asetuksen 22 §:n 3 momentin mukaan valvottava, että kuolintodistukset annetaan ja lähetetään asetuksen säännösten mukaisesti.

## 3.2

### Asiassa saatu selvitys

THL:n mukaan kantelijan edesmennyt isä kuljetettiin Tampereelle Lahdesta 29.1.2014, hänelle tehtiin ruumiinavaus 30.1.2014 ja hänet kuljetettiin takaisin Lahteen 31.1.2014. Erikoistuva lääkäri allekirjoitti laatimansa kuolintodistuksen 30.7.2014 ja lausunto postitettiin 19.8.2014.

Erikoistuva lääkäri ja professori toteavat, että syynä asiakirjojen laatimisen viivästymiseen olivat erikoistuvan lääkärin suuri työmäärä Tampereen yliopiston ruumiinavaushenkilöstön lähiesimiehen tehtävien hoitamisessa vaikeassa henkilöstöhallinnollisessa tilanteessa sekä muut erikoistuvan oikeuslääkärin kliiniseen oikeuslääketieteeseen liittyvät tehtävät.

THL toteaa, että Tampereen yliopiston oikeuslääketieteen yksikössä toimivat erikoistuvat lääkärit tekevät 175 oikeustieteellistä ruumiinavausta vuodessa erikoiskoulutukseensa liittyen yliopiston ja THL:n välisen sopimuksen perusteella. Vastuu asiakirjojen valmistumisesta on ensisijaisesti erikoistuvalla lääkärillä ja opettavalla erikoislääkärillä sekä viime kädessä THL:lla valvovana viranomaisena.

THL:n mukaan tiedot koko maassa eri paikkakunnilla tehtyjen oikeuslääketieteellisten ruumiinavausten määrästä toimitetaan THL:lle kuukausittain. Viipeet lasketaan manuaalisesti, mutta tietoa niistä ei nykyään lähetetä THL:n ulkopuolisille toimijoille. THL on kuitenkin kehittämässä sähköistä tietojärjestelmää, jonka menestyksekkäs käyttöönotto mahdollistaa ajantasaisen asiakirjojen valmistumisen valvonnan ja mahdollista viipeistä tiedottamisen eri toimipisteisiin.

### 3.3

#### Kannanotto

Oikeusasiamiehen ratkaisukäytännössä on katsottu, että organisaatioon ja resursseihin liittyvillä seikoilla ei lähtökohtaisesti voida pätevästi perustella poikkeamista siitä, mitä perustuslain 21 §:n säännös asian viivytyksettömältä käsittelyltä edellyttää.

Asiakirjoista käytettävissä olevan selvityksen perusteella totean, että kantelijan isän oikeuslääketieteellinen ruumiinavaus suoritettiin viivytyksettä. Oikeuslääketieteelliseen kuolemansyyn selvittämiseen liittyvien asiakirjojen laatiminen sen sijaan kesti runsaat kuusi kuukautta, mikä on kohtuuttoman pitkä käsittelyaika. Käsittelyaika ylitti asetuksessa säädetyn määräajan kuolemansyyn selvittämiseen liittyvien asiakirjojen laatimiselle. Katson, että viivästykselle ei ole esitetty perustuslain 21 §:n kannalta hyväksyttäviä syitä.

Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen tavoitteena on ihmisten oikeusturvan ja kuolemansyyn oikeellisuuden varmistaminen. Tämän vuoksi on tärkeää, että oikeuslääketieteelliseen kuolemansyyn selvittämiseen liittyvät asiakirjat laaditaan viivytyksettä.

Viiveet oikeuslääketieteelliseen kuolemansyyn selvittämiseen liittyvien asiakirjojen laatimisessa ovat olleet esillä laillisuusvalvonnassa aikaisemminkin. Olen 9.9.2010 kiinnittänyt sosiaali- ja terveysministeriön huomiota tilanteeseen ja korostanut sitä, että THL:lla on oltava riittävät voimavarat sille kuuluvan lakisääteisen tehtävän hoitamiseen (dnro 3138/2/10).

THL on laatinut oikeuslääkinnän kehittämissuunnitelman vuosille 2010 – 2015. Sen keskeisenä tavoitteena on oikeuslääkinnän laadun ja palvelutason parantaminen vuoteen 2015 mennessä.

Oikeusasiamiehen kansliaan on jälleen saapunut kanteluita oikeuslääketieteelliseen kuolemansyyn selvittämiseen liittyvien asiakirjojen laatimisen viivästymisestä. Tämän vuoksi olen katsonut tarpeelliseksi omana aloitteena selvittää laajemmin oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen tilaa (Dnro 2299/2/15).

## 4

### TOIMENPITEET

Saatan erikoistuvan lääkärin ja professorin tietoon edellä kohdassa 3.3 esittämäni käsityksen kantelijan isän oikeuslääketieteelliseen kuolemansyyn selvittämiseen liittyvien asiakirjojen laatimisen viivästymisestä. Tässä tarkoituksessa lähetän heille jäljennöksen tästä päätöksestäni.

Lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni myös THL:lle. Kiinnitän laitoksen huomiota sen velvollisuuteen valvoa, että oikeuslääketieteelliseen kuolemansyyn selvittämiseen liittyvät asiakirjat laaditaan viivytyksettä ja asetuksen säännöksiä noudattaen.